

گزارش همایش تحول در نظام تعلیم و تربیت

با محوریت اندیشه های آیت الله خامنه ای

۲۱ و ۲۲ آذر ماه ۱۴۰۲

از دیدگاه حضرت آیت الله خامنه ای « آموزش و پرورش مهمترین کار یک کشور است. اگر کشوری بخواهد به عزت مادی، به سعادت معنوی، به سیطری سیاسی، به پیشروی علمی، به آبادانی زندگی دنیا، به هر آرزویی، بخواهد دست پیدا کند، باید به آموزش و پرورش به عنوان یک کار بنیادی، مقدماتی لازم بپردازد؛ چرا؟ چون همه ای این کارها به نیروی انسانی احتیاج دارد. نیروی انسانی هم عمدتاً در آموزش و پرورش شکل می گیرد و صورت می بندد؛ بطوری که اگر آموزش و پرورش ما، که تقریباً دوازده سال از بهترین فصل عمر یک انسان را در اختیار دارد، به شکل مطلوبی کار کند، باعث می شود که جوانی که در این جا ساخته شده و قالب گیری شده و صورت بندی شده، دیگر کمتر احتمال تغییر بنیانی در حوادث آینده در او برود. اگر آن جوان شکل خوبی گرفت، به همین شکل کمابیش زندگی را ادامه خواهد داد. پس آموزش و پرورش کانون اصلی ساختن و پرورش دادن و تولید آن عامل اساسی است؛ آن چیست؟ انسان است؛ انسان کارآمد، نیروی انسانی. بنابراین در زمینه مسائل انسانی که نگاه کنیم، هیچ مسئله ای، هیچ نهادی بالاتر، مهمتر از آموزش و پرورش نیست.» (۵، ۳۱۳۸۶).

همایش تحول در نظام تعلیم و تربیت با محوریت اندیشه های آیت الله خامنه ای در روزهای ۲۱ و ۲۲ آذر ماه ۱۴۰۲ با حضور متخصصین و صاحب نظران حوزه تعلیم و تربیت سراسر کشور با حمایت دانشگاه شیراز، شورای شهر و شهرداری شیراز، دفتر نشر و حفظ آثار حضرت آیت الله خامنه ای و سازمان تبلیغات استان فارس در دانشگاه شیراز برگزار گردید. یکسال پیش از برگزاری همایش طی فراخوان و دعوت از صاحب نظران در سایت همایش و دیگر دستگاهها محورهای همایش اطلاع رسانی گردید که در نتیجه آن ۲۵۷ مقاله دریافت گردید و پس از ارزیابی مقالات حدود ۵۰ مقاله برای ارائه مستقیم در همایش انتخاب گردید که در کتابچه خلاصه مقالات پیوست است. همچنین در کنار برگزاری همایش و همزمان با آن فراخوان آثار فرهنگی و هنری مرتبط با تعلیم و تربیت متناسب با اندیشه های تربیتی آیت الله خامنه ای اعلام گردید که آثار متعدد از جمله فیلم، سروده ها، خط، نگارگری و دریافت و پس از ارزیابی در روزهای برگزاری همایش در جشنواره ای جانبی و الحاقی به نمایش گذاشته شد.

دومین همایش چیست و چگونه تحول در علوم انسانی

دبیرخانه همایش ملی تحول در تعلیم و تربیت با محوریت اندیشه های آیت الله خامنه ای

لازم به ذکر است که پیش از برگزاری همایش اقدام به برگزاری هشت پیش همایش در سازمان‌ها و دانشگاه‌های مرتبط با امر تعلیم و تربیت استان فارس گردید. ضمن آن سخنرانان کلیدی همایش و متخصصین حوزه تعلیم و تربیت هم تعیین و با دعوت رسمی در همایش شرکت نمودند و بعنوان سخنرانان ویژه در روزهای برگزاری همایش مهمترین عوامل موثر بر تحول در تعلیم و تربیت و محدودیت‌های موجود را به بحث گذاردند. از مهمترین قسمت‌های برگزاری همایش برگزاری دو نشست تخصصی در خصوص سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بود که در نشست اول مدیران کل اسبق آموزش و پرورش چند استان بزرگ کشور تجارب خود را از آغاز تصویب سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و آنچه بر سند تحول بنیادین گذشت به بحث گذاردند و محدودیت‌هایی که منجر گردید که پیشرفت اجرایی سند تحول در حد صفر باشد را مورد بحث و بررسی قرار دادند. در نشست دوم بررسی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تحت عنوان آنچه شایسته است که بشود متخصصین این حوزه به راهکارهای اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش پرداختند و نکات با اهمیتی در این خصوص ارائه کردند.

برآیندی از مجموعه مقالات و سخنرانی‌ها نشان داد که سخنرانان به عواملی مانند جایگاه معلم در تحول نظام تعلیم و تربیت و تربیت دانش آموز تراز انقلاب اسلامی از نظر حضرت آیت الله خامنه‌ای اشاره داشتند که از نظر ایشان «کاری که معلم بر عهده گرفته - معلم متعهد - به نظر من مهم‌ترین کار در کشور است؛ یعنی تربیت و تعلیم نونهالان کشور، یعنی ساختن آینده‌ی کشور. معلم در واقع معمار آینده‌ی کشور است. امروز شما دارید فردای کشور را می‌سازید. اگر بتوانید انسان آگاه، عالم، اهل فکر کردن، متفکر، اهل منطق، باایمان، بااراده، متشرع، پایبند به اخلاق اسلامی، پایبند به تعهدات ملی تربیت کنید، بزرگ‌ترین خدمت به کشور انجام گرفته؛ یعنی واقعاً هیچ خدمت دیگری قابل مقایسه‌ی با این نیست. همچنانکه (پیش از انقلاب معلمین بسیار خوب داشتیم. همان معلمینی که آن روز با دانش‌آموزان جوری برخورد کردند که یک حرکت عظیم دانش‌آموزی در انقلاب بوجود آمد. کشتارهایی هم از دانش‌آموزان شد، که یکی از آنها سیزدهم آبان ۵۷ نزدیک دانشگاه تهران است). اول انقلاب نیز دست پرورده‌های این معلمین جبهه‌ها را پر کردند ۳۶۰۰۰ دانش‌آموزان شهید شدند و نزدیک به ۵۰۰۰ نفر هم از خود معلمین بشهادت رسیدند" و یا "نکته‌ای که لازم است عرض کنم این که معلم شاگرد را مثل فرزند خودش بداند. کار شما در درجه‌ی اول درس دادن است، اما در خلال هر درسی یک کلام تربیتی بگویید، مثلاً یک معلم ریاضی یا معلم فیزیک،

دومین همایش چیست و چگونه تحول در علوم انسانی

دبیرخانه همایش ملی تحول در تعلیم و تربیت با محوریت اندیشه‌های آیت‌الله خامنه‌ای

در اثنای درس، یک کلمه می‌گویند که از یک ساعت سخنرانی‌ای که بنده‌ی مثلاً واعظ می‌کنم بیشتر است."

برخی سخنرانان به جایگاه تربیت معلم از نگاه مقام معظم رهبری توجه داشتند. "امروز مهم‌ترین نیاز آموزش و پرورش کشور، معلم است؛ مهم‌ترین نیاز، معلم است. این دانشگاه و دانشگاه شهید رجائی و هر نقطه‌ای که تربیت معلم بر آن صدق می‌کند، بایستی هم کمّاً، هم کیفیاً توسعه پیدا کند. آقایان گفتند و بنده هم اطلاع دارم که تا چهار سال دیگر، تعداد انبوهی از معلمین وارد بازنشستگی می‌شوند و آن کسانی که از دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه شهید رجائی، (فارغ‌التحصیل شده و) تحویل آموزش و پرورش می‌شوند؛ این برای آموزش و پرورش یک بحران است، نباید چنین اتفاقی بیفتد. البته گفته می‌شود که از بیرون کسانی را می‌گیرند، اولی آن یک عمل اضطراری است و در صورت ناچاری و اضطرار البته اشکال ندارد؛ اما علی‌الاصول کار درستی نیست؛ معلمی یک حرفه‌ی فنی است، یک کار هنری است؛ یادگرفتن لازم دارد؛ اینجا شما معلمی را یاد می‌گیرید؛ آن که در فلان دانشگاه دیگر درس خوانده، او این معلومات شما را که در اینجا یادگرفته‌اید ندارد؛ چطور می‌خواهد معلمی کند؟ مراکز تربیت معلم - که مهم ترینش فعلاً دانشگاه فرهنگیان است - مرکز ثقل اصلی نظام آموزش و پرورش کشورند و در مورد این دانشگاه کوتاهی شده. [طبق] آنچه به من گزارش شده، این دانشگاه، هم از لحاظ نیروی انسانی - معلم، استاد - دچار کمبود است، هم از لحاظ بودجه دچار کمبود است، [هم] از لحاظ فضای آموزشی دچار کمبود است. وزارت علوم، سازمان مدیریت، سازمان امور استخدامی، هرکدام به نحوی بایستی همکاری کنند، کمک کنند؛ این مشکلات باید برطرف بشود. البته دوستان، هم اینجا ذکر کردند، هم در آن جلسه قبلی گفتند که از بنده انتظاراتی دارند؛ بنده آماده هستم و هر کاری که از من بر بیاید و بتوانم انجام بدهم و در اختیار بنده باشد، قطعاً انجام می‌دهم؛ برای اینکه این مسئله را جزو مسائل درجه اول کشور می‌دانم و می‌شناسم.» (۲،۹۱۳۹۷).

برخی به کتب درسی و توجه به اهمیت آن از دیدگاه رهبری اشاره داشتند. "یکی از چیزهایی که در این متون باید حتماً مورد توجه قرار بگیرد این است که پیام های انقلاب و معارف انقلاب در این متون باید گنجانده بشود. معارف انقلاب فقط در کتاب معارف دینی و مانند اینها نیست، یا در کتاب مثلاً ادبیات و امثال اینها؛ در همه‌ی متون می‌شود به مناسبت‌هایی معارف انقلاب را، اشاره‌های انقلاب را، درسهای انقلاب را گنجانند.

دومین همایش چستی و چگونگی تحول در علوم انسانی

دبیرخانه همایش ملی تحول در تعلیم و تربیت با محوریت اندیشه‌های آیت... خامنه‌ای

بنده مکرر گفته‌ام؛ گاهی یک معلم ریاضی، یک معلم فیزیک، سر کلاس یک کلمه ممکن است بگوید که از یک ساعت سخنرانی این حقیر تأثیرش در آن دانش آموز بیشتر باشد، این جوری است؛ معارف انقلاب گنجانده بشود؛ این هم یک موضوع. بنابراین مسئله‌ی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را جدی بگیرید، به آن اهمیت بدهید، آنجا را غنی کنید از لحاظ انسانهای دانا و آگاه و خوش فکر و متدین و انقلابی. «(۲،۱۱۳۹۸)» هسته اصلی مباحث همایش با مبنای تحول در آموزش و پرورش و بخصوص سندی بنیادین تحول در آموزش و پرورش بود. متخصصین این حوزه خواستار پایبندی به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و اجرایی شدن رهنمودهای رهبری در این خصوص به اتفاق بودند. «یک نکته‌ی دیگر مسئله‌ی تحول در آموزش و پرورش و مسئله‌ی این سند تحولی است که بالاخره بعد از مدتها با تأخیر تهیه و آماده شد. درباره‌ی سند تحول، من در سالهای قبل هم که دیدار داشتیم مکرر گفته‌ام، باز هم باید بگویم؛ حالا الان امیدواری هست که ان شاءالله همتی در مجموعه وجود داشته باشد که این کارها را انجام بدهند.

اولاً بایستی سند تحول دائماً به‌روزرسانی بشود. درست است که سند تحول تنظیم شد و سند خوبی هم هست، اما آیه‌ی قرآن نیست؛ نه اینکه حالا هر روز به یک شکلی در بیاورند.

ثانیاً برای اجرای سند تحول یک نقشه‌ی راه لازم است؛ این نقشه‌ی راه تا حالا تنظیم نشده؛ برای همین هم هست که از سند تحول در کف مدرسه خبری نیست. سند تحول چیز خوبی است، حرفهای بسیار خوبی در آن هست، اما در واقعیت، در محیط تعلیم و تربیت، انسان اثری و نشانی از سند تحول نمی‌بیند!

نکته‌ی سوم این است که این نقشه‌ی راه باید از سوی دولت و مجلس حمایت بشود، کمک بشود. اگر چنانچه در آموزش و پرورش نشستند با صاحب نظران بحث کردند، همفکری کردند، بالاخره یک نقشه‌ی راهی برای اجرای سند تحول درست کردند، [اما] وقتی که میخواهند بودجه را تنظیم کنند، مدام مشکل درست شد، در دولت مشکل حمایت شد، در مجلس ایراد گرفته شد، خب به جایی نمیرسد. باید دولت و مجلس حمایت کنند.

دیگر اینکه برای سند تحول، یک بدیلی و رقیبی درست نکنند. سند تحول یک سند متقن و محکم و خوبی است؛ دیگر از یک گوشه‌ای باز یک سند دیگری سر در نیارود برای تحول، همه را متحیر کند که چه کار کنیم، چه کار نکنیم.

دیگر اینکه در این نقشه‌ی راهی که اشاره کردم، شاخص‌های قابل اندازه‌گیری وجود

دومین همایش چیستی و چگونگی تحول در علوم انسانی

دبیرخانه همایش ملی تحول در تعلیم و تربیت با محوریت اندیشه‌های آیت... خامنه‌ای

داشته باشد. حالا معمولاً شاخصهای قابل اندازه‌گیری شاخص‌های کمی است، اما گاهی در یک مواردی شاخص کمی ممکن است امکان‌پذیر نباشد اما همان کیفیت قابل اندازه‌گیری باشد؛ یعنی یک شاخصهایی را برای آن مشخص کنند، بعد هم آموزش و پرورش به‌طور دائم مورد رصد قرار بگیرد که آیا تحقق پیدا کرد، در این مسیر پیشرفت حاصل شد، انجام گرفت یا نگرفت. اینها لازم است؛ صرف اینکه ما یک سند درست کردیم کافی نیست."

اعم نکات مهمی که صاحب‌نظران بر آن اتفاق نظر داشتند عبارت بود از:

- ۱- توجه به رهنمودهای مقام معظم رهبری و عدم انحراف از سیاست‌های رهبری در امر آموزش و پرورش.
- ۲- هماهنگی دولت و مجلس در زمینه‌سازی و فراهم‌آوری امکانات برای اجرایی شدن سند بنیادین آموزش و پرورش.
- ۳- محکومیت جایگزینی هر سند دیگری (مانند سند انتظار) در کنار سند بنیادین آموزش و پرورش.
- ۴- جلوگیری از روند خصوصی‌سازی و برون‌سپاری آموزش و پرورش که مغایر با اصل عدالت آموزشی در نظام جمهوری اسلامی ایران است.
- ۵- تدوین هرچه سریعتر راهکارهای اجرایی سند تحول یا عبارتی نقشه راه اجرایی سند تحول و انطباق راهکارهای پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش در شکل واقع بینانه و نه متأثر از راهکارهای نسخه ترمیم یافته که منجر به انشاء پروژه‌ها شده است.
- ۶- استفاده از نیروهای مومن و انقلابی از بدنه آموزش و پرورش و عدم استفاده از نیروهایی که در آموزش و پرورش کار میدانی نداشته‌اند.
- ۷- تحت عنوان اجرای فرمان حضرت آقا مبنی بر روز رسانی سند تحول (نگاشت دوم نسخه ترمیم یافته سند) محتوای ارزشی در فصول بیانیه ارزش‌ها و اهداف کلان و به تبع آن‌ها راهبردهای ارزشی از فصل راهبردهای کلان و..... مورد استحاله قرار نگیرد.
- ۸- درگیر ساختن نظری و عملی معلمان در اجرای شدن سند تحول آموزش و پرورش.
- ۹- حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی جهت بسط و نقد مبانی نظری و عملی سند تحول، همسو با اجرایی شدن سند تحول به منظور تقویت نکات مثبت و اصلاح کمی و کاستی‌های اجرایی سند تحول به منظور ارزیابی مستمر چگونگی پیشرفت سند تحول.
- ۱۰- تقویت دانشگاه فرهنگیان و الزام به استخدام نیروهای آموزش و پرورش از بین فارغ‌التحصیلان دبیری.

دومین همایش چستی و چگونگی تحول در علوم انسانی

دبیرخانه همایش ملی تحول در تعلیم و تربیت با محوریت اندیشه‌های آیت‌آ... خامنه‌ای

۱۱- برای حل معضل موجود در تربیت نیروی انسانی پیشنهاد گردید دانشگاه‌های مادر وزارت علوم به صورت ضرب‌العجل ملزم به تأسیس دانشکده‌های تربیت دبیر مستقل از دانشکده‌های موجود و متناسب با سیاست‌گذاری‌های تربیت معلم با توجه به سند بنیادین آموزش و پرورش شوند. این موضوع سبب عدم جدایی و انفکاک آموزش عالی کشور و جلوگیری از عدم ایجاد دوگانگی که در آینده می‌تواند منجر به آسیب به هر دو نظام باشد خواهد شد. در عین این‌که فشار از دانشگاه فرهنگیان برداشته شده و این دانشگاه فرصت خواهد یافت در فرآیندی منطقی و متناسب با امکانات رشد و توسعه یابد و شاهد بحران دیگری در دو دهه آینده نباشیم. لازم به ذکر است که ادامه این روند سبب بروز آسیب‌های نوپدیده‌ای خواهد شد که مجدداً بر معضلات آموزش و پرورش کشور خواهد افزود. چشم‌انداز این روند در حال رخ نمایی است.

با آرزوی سربلندی برای ایران اسلامی

دکتر فرهاد خرمائی

دبیر همایش ملی تحول در نظام تعلیم و تربیت
با محوریت اندیشه‌های آیت الله خامنه‌ای

دومین همایش چیست و چگونه تحول در علوم انسانی

دبیرخانه همایش ملی
تحول در تعلیم و تربیت
با محوریت اندیشه‌های
آیت‌الله خامنه‌ای

